

Novadpētniecības darba pieredze viena darbinieka bibliotēkā

Kuldīga 19.-20.09.2018

3. darbsesija

Ilze Kļaviņa

10.45–12.30

- 3. sesija
- **Novadpētniecības darba pieredze viena darbinieka bibliotēkā**
- Novadpētniecības darbs ir viens no galvenajiem pagasta bibliotēkas darba virzieniem. Sesijas ietvaros paredzēta bibliotēku darbinieku pieredzes un domu apmaiņa – novadpētniecības darba saturs viena darbinieka bibliotēkā: kopīgais un atšķirīgais; novadpētniecības darba prioritārie virzieni; sadarbības partneru apzināšana; sabiedrības iesaiste novadpētniecības darbā; bibliotēkas darbinieka loma un profesionālā kompetence un pieredze novadpētniecības resursu apzināšanā, veidošanā un pārvaldīšanā.

Vispārīgi

- Kādēļ bibliotēkas vispār nodarbojas ar novadpētniecību? Kāds ir šī darba virsmērķis? Vai galvenā šī darba jēga ir stiprināt lokālo identitāti, veicināt piederības izjūtu savam novadam?
- “Novadpētniecība — tā ir par mums pašiem, mūsu cilvēkiem, mūsu vietām, lai mēs to visu zinātu un justos piederīgi.”
- «...un bibliotēka kļūst piederīga tam cilvēkam, jo tā glabā kaut ko no viņa.”

Vispārīgi

- Novadpētniecības darbs viena darbinieka bibliotēkā - problemātiski izpildāms
- Bibliotēkai ir arī citi darbības virzieni – kā sadalīt laiku?
- Novadpētniecības darbs ir viena no bibliotēku darba prioritātēm - par novadam lokāli nozīmīgiem cilvēkiem materiālu republikas presē un uzziņu literatūrā informācija ir sniegta maz un nepilnīgi, bet internetā – bieži neprecīzi
- Novadpētniecības darbs ir interesants, tas saistīts ne tikai ar vēstures izpēti, bet arī mūsdienu notikumu atspoguļošanu nākamajām paaudzēm
- Svarīgi atstāt liecības, fotogrāfijas par šodienas aktualitātēm, notikumiem

Vispārīgi

- Novadpētniecības krājums sastāv no mapēm, albūmiem un mutvārdu (dzīves stāsti) liecībām u.c. materiāliem
- Novadpētniecības materiāli ļoti pieprasīti
- Skolēnu zinātniskie darbi, zinātniskie projekti par pilsētu, pagastu vēsturi
- Sociālajos tīklos novadpētniecības rakstura materiāli tiek skatīti
- Novadpētniecības mapes atspoguļotas elektroniskajā katalogā, to pieprasījums un izsniegums audzis (mapēm svītrkodi)
- Skenētie materiāli krājas elektroniskajās mapēs
- Attīstīta novadpētniecības digitalizācija, izveidotas jaunas kolekcijas
- Materiāli digitalizēti pēc pieprasījuma un nosūtīti uz e-pastu

Vispārīgi

- Latvijas 100-gades gads
- Pēc bibliotēkas vadītājas atzinuma: “...gads pārsvarā veltīts novadpētniecībai...”
- Resursu apmeklētība
- Rediģētas datubāzes, papildinātas saites par novadniekiem
- Resursiem mūsdienīgs dizains
- Tiek pētītas dzimtas saknes, dzimtā novada izpēte
- Tiek veicināta sabiedrības integrācija, patriotiskā audzināšana
- Bibliotēkas veicina pilsonisko aktivitāti un līdzdalību
- Liela nozīme veltīta bibliotēkas mājaslapai, sadaļai «Novadpētniecība»
- Iedzīvotāju iesaiste vietējā kultūras mantojuma apzināšanā

Mutvārdu vēstures vākšana

- Mutvārdu vēstures fiksēšana bibliotēkās kļūst arvien populārāka
- Bibliotēkas darbinieki dodas uz mājām pie cilvēkiem, kuri vēlas pastāstīt savas dzīves spilgtākos notikumus, kas saistīti ar mūsu Latvijas vēstures dažādiem laika posmiem
- Materiāli tiek ierakstīti diktofonā un saglabāti bibliotēkas arhīvā, interesantākie tiek publicēti novada avīzē
- Stāstnieku nodarbības

Mutvārdu vēstures vākšana

- Novadnieku dzīves stāstu vākšana un apstrāde
- Novadpētniecības kolekcija tika papildināta ar unikāliem audio un video materiāliem, kuros fiksētas iedzīvotāju atmiņas par darbu un dzīvi
- Organizēts bijušo un esošo tadenaviešu **salidojums „Atvērsim atmiņu lādi”**. «Bija ļoti daudz apmeklētāju. Visi bija ieradusies, lai izstaigātu ceļus pa kuriem projām gāja, atcerētos savu pirmo skolu, savu tuvāko kaimiņu, darba kolēģus, lai satiktos ar cilvēkiem, ar kuriem pirms daudziem gadiem tik daudz piedzīvots, dalītos savās atmiņās. Kartē atzīmēja vietas no kurienes viņi tagad nāk.»

Dažādas aktivitātes

- Kalnciema pagasta bibliotēka rīko “Vēstures autobusa” braucienus pa pagasta vēsturiskajām vietām
- Izpētītas pagasta ievērojamas vietas, kur dzīvojuši pagasta ievērojami cilvēki, interesentiem organizēts velobrauciens “Apkārt Barkavai-ūdensteces pagastā”
- Dabas un notikumu fotografēšana, fotokolekciju veidošana
- Saikavas bibliotēkā turpina fotografēt vecās mājvietas, pierakstot māju nosaukumus
- Valkas reģ. Kārķu bibliotēkas krājums papildināts ar agrāko gadu filmējumiem videokasetēs par sakoptības skatēm pagastā
- Jaunklidzī tapis jauns fotomateriālu krājums par mājām, kuras vairs nav (vai tikpat kā nav) saglabājušās

Dažādas aktivitātes

- 2017.gadā sākās pagastu bibliotēku konkurss „Māju stāsti”, kas turpināsies līdz 2018.gada 1.novembrim. Tā mērķis ir - sekmēt novada publisko bibliotēku novadpētniecības darba attīstību, kultūrvēsturiskā mantojuma dokumentēšanu un popularizēšanu atbilstoši mūsdienu informācijas tehnoloģiju iespējām. Galvenais konkursa uzdevums ir Apzināt, izpētīt un savākt liecības par mājvietām, ēkām, lai tās saglabātu nākamajām paaudzēm. Konkursa nolikums: <http://www.gulbenesbiblioteka.lv/lv/bibliotekariem/jaunumi-2/bibliotekariem-novadpetniecibas-konkurss-maju-stasti>.

Dažādas aktivitātes

- Piedaloties projektu konkursā “Ieguldīsim savu darbu novada attīstībā”, Riebiņu novada Rušonas, Kastīres, Gailīšu bibliotēku vadītāja devās ekspedīcijā, lai pētītu vecās mājas Rušonas pagastā
- Virtuālo konkursu rīkošana
- Interaktīvas spēle “ Pa novada nozīmīgākajām kultūrvēsturiskajām vietām”
- Puzles likšana
- Nopietns darbs novadpētniecības jomā notiek Zaļenieku pagasta bibliotēkā, kura veido arī savu novadpētniecības blogu <http://zaleniekubiblioteka.blogspot.com/>

Dažādas aktivitātes

- Ekskursijas pa apkaimi
- Organizētas vairākas ekskursijas, lai popularizētu pagastu, novadu, kā arī tālākas apkaimes kultūras vērtības
- Valkas reģ. Jērcēnu pagastā novadpētniecības materiālus popularizē, piedāvājot tematiskas ekskursijas Jērcēnmuižā. Bibliotēkai izveidojusies veiksmīga sadarbība ar vairākām tūrisma firmām
- Strenču novada bibliotēku darbinieces kļuvušas par ekskursiju vadītājām un, darbojoties šajā jomā, izmanto novadpētniecības krājuma materiālus

Dažādas aktivitātes

- Novadpētniecības datubāze papildināta arī ar pilntekstiem - nodrošina tūlītēju iespēju rakstu izdrukāt vai nosūtīt elektroniski
- Rūpīgi tiek izrakstīta rajona literārās apvienības lappuse “Avots”, raksti par novada vēsturi dažādos posmos, par padomju perioda varoņiem un ienaidniekiem atbilstoši valdošās ideoloģijas nostādnēm
- Bibliotēkas apmeklētāju un interesentu informēšana par novadpētniecības dokumentiem
- Novadnieku darbu popularizācija (mākslinieki, dzejnieki)

Dažādas aktivitātes

- Turpinās novadpētniecības kartotēkas rekatalogizācija,
- Papildināta *Novadnieku datubāze*
- Veidots *Novadnieku kalendārs*
- Kasešu formāta ierakstu digitalizācija, aprakstu izveidošana Novadpētniecības datubāzē
- Izstāžu cikls “Novadnieki – mēneša jubilāri” - visa gada laikā bibliotēkas lietotāji iepazīnās ar 12 literatūras izstādēm
- Brīvprātīgais darbs (preses izdevumu iesiešana, materiālu atlase novadpētniecības izstādēm no bibliotēkas krājuma, datubāzes veidošana, izstāžu iekārtošana)

Dažādas aktivitātes

- Pasākumu cikls „Esmu novadpētnieks.” Sadarbībā ar Irlavas kultūras namu un amatierteātri bibliotēka iesaistījās akcijā „100 vēstules Irlavai.” Iedzīvotāji tikai aicināti rakstīt vēstuli savam pagastam. Vēstules sniedz ieskatu vairākos piemirstos faktos un notikumos no Irlavas pagasta dzīves
- 2017. gadā tika izveidota fotogrāfiju izstāde „Svētki 1900-2000.” Izstādes izmantotas fotogrāfijas no bibliotēkas novadpētniecības materiāliem un iedzīvotāju dāvinājumiem

Dažādas aktivitātes

Pļaviņu novada Klintaines pagasta bibliotēka

- Projekts “No Stukmaņiem līdz Klintainei”
- Apmeklēts Jēkabpils zonālais Valsts arhīvs, kur iegūta informāciju par Klintaines pagasta bijušajām kolektīvajām saimniecībām, izveidotas jaunas novadpētniecības mapes
- Noorganizēts pasākums “Stukmaņu stāsti”, kura ietvaros tika sapulcināti ļaudis, kam interesē un, kuri saistīti ar divām Stukmaņu dzimtām – Kalvīšu un Zvaigznes. Izveidotas jaunas novadpētniecības mapes
- Regulāra saziņa un informācijas apmaiņa ar novadpētniecības entuziastu Jāni Ivaru Padedzi

Dažādas aktivitātes

- Tīmekļa vietnē Novadpētniecības sadaļā apkopoti novadnieku dzīvesstāsti
- Novadpētniecības īsfilmas - bibliotēkas darbinieku veidoti video par dažādām tēmām (lielisks veids, kā bibliotēkai savas aktivitātes pozicionēt radošāk)
- Informatīvs displejs - informatīvas norādes par novadpētniecības materiālu pieejamību: kā meklēt? kur meklēt? marķējumi izdevumiem, izmaiņas krājuma kārtojumā
- Novadpētniecības tematikas bibliotekārās stundas - viens no bibliotēkas novadpētniecības darba popularizēšanas veidiem

Bibliotēkas vēstures izpēte

- Bibliotēkas vēstures izpēte
- Turpināts pētīt Klintaines bibliotēkas vēsture un iesniegta aptaujas anketa LNB atbalsta biedrībai, lai pieteiktu Klintaines bibliotēku projektā “Bibliotēka, kas palīdzēja izaugt Latvijai”. Rezultāts iepriecinošs, sagaidot Latvijas 100, Klintaines bibliotēka ir starp tām 12 Latvijas bibliotēkām, kuras vēsture tiks atspoguļota ceļojošā izstādē “Bibliotēka, kas palīdzēja izaugt Latvijai”

Ziemupes senlietu krātuve

- Ziemupes kultūrvēsturisko materiālu apkopošanā aktīvi darbojas Ziemupes bibliotēkas vadītāja, kura darbojas biedrībā Ziemupīte. Tika atbalstīts Ziemupes bibliotēkas (projekta idejas autors) projekts “Ziemupes Jūras māja un senlietu krātuve” ēkas tehniskās projektēšanas, kur ēkas 2. stāvā atradīsies Ziemupes senlietu krātuve, kas ir Ziemupes bibliotēkas pārziņā. Šobrīd notiek senās ēkas projektēšanas darbi. Darbu pie krātuves izveides varēs sākt pēc ēkas atjaunošanas 2019.-2020. gadā.

Sadarbība

- Novadpētniecības krājuma un pakalpojumu attīstībā lielāka uzmanība jāpievērš vietējās kopienas iesaistīšanai, mudinot iesniegt novadpētnieciska satura materiālus, tādējādi dokumentējot pagātnes un mūsdienu vietējās sociālās, ekonomiskās, kultūras u.c. norises, sasniegumus
- Materiālu izvērtēšanā aktīvi izmantots sadarbības princips
- Novadpētniecības darbs tiek veikts sadarbībā ar iedzīvotājiem, kultūras darbiniekiem, muzejiem, izglītības iestādēm, biedrībām, interešu klubiem, iesaistīti brīvprātīgie

Sadarbība

- Limbažu reģ. Staiceles bibliotēkas vadītāja savā darba pārskatā raksta: “Bibliotēkā nenotiek dokumentu digitalizācija, jo to dara vietējais muzejs “Pivalind”. Muzejs ir divas reizes veiksmīgi startējis VKKF mērķprogrammas konkursā “Muzeju nozares attīstības programma un muzejisko priekšmetu iepirkumu programma”. Konkursa rezultātā ir iegūta ļoti laba aparatūra dokumentu digitalizācijai. Kopīgi sadarbojoties, tur tiek digitalizēti arī bibliotēkā pieejamie novadpētniecības materiāli”.

Sadarbība

- Vēstures draugu klubiņa tikšanās. Bibliotēkā pulcējas novadpētnieku un vēstures draugu grupa. Katru reizi tiek veikts arī audioieraksts, lai saglabātu šīs mutvārdu liecības
- Lādezera bibliotēkā darbojas interešu grupa “Novadpētnieki”. Tikšanās - otrdienās, lai kopīgi strādātu pie novadpētniecības materiālu kārtošanas, atmiņu stāstu vākšanas, apkopošanas u. c. darbiem. + *Ļoti aktīva ir senioru grupa (novadpētnieki), kuri ar lielu aizrautību seko līdzī bibliotēkas aktivitātēm un iesaistās tajās*

Sadarbība

- Svarīgs pašvaldību atbalsts
- Iestādes pagastā ne vienmēr vērstas uz sadarbību, bet gan uz konkurenci
- Novadpētniecības resursu veidošana un pakalpojumi viena no publisko bibliotēku aizstāvības komponentēm
- Pagasta bibliotēku iesaiste reģionālās bibliotēkas novadpētniecības datu bāzes papildināšanā

Pārdomas

- Trūkst zināšanu, izpratnes, kas tiešu būtu digitalizējams
- Trūkst laba aprīkojuma un cilvēkresursu
- Kā izvērtēt materiāla nozīmību
- Trūkst aprīkojuma kvalitatīvai senioru aptaujāšanu
- Daudz foto albumu, kuros trūkst informācijas par to saturu, datējumu, personām
- Trūkst zinošu senioru, kas varētu pastāstīt par zudušajām mājvietām ar kādreiz spēcīgām saimniecībām, cilvēkiem

Pārdomas

- Laika trūkums. Novadpētniecības darbu nav iespējams veikt lasītāju apkalpojamās dienās. Šis darbs prasa tikšanos ar cilvēkiem, sadarbību
- Lai vairāk un dziļāk izpētītu pagasta vēsturi, ir vajadzīgs laiks un resursi. Piemēram, lai nokļūtu arhīvos, darba laikā tas ir nereāli
- Bibliotēku novadpētniecības darbs prasa pats galvenais - interesi par savu novadu un entuziasmu. Kur rast motivāciju?
- Kā informāciju, kas pašiem liekas interesanta un vērtīga, novadīt līdz lasītājam

Pārdomas

- Novadpētniecības darbu nevar veikt atrodoties tikai bibliotēkā uz vietas
- Ierobežots finansējums novadpētniecības darba jaunu formu apgūšanai, krājuma popularizēšanai, pasākumu rīkošanai
- Mainās darbinieku izpratne par novadpētniecības materiālu nozīmīgumu, kā saglabāt pēctecību
- Jāmaina attieksme — novadpētniecība ir prioritāra!
- Jāuzmanās neizdarīt izvēli pēc principa “šis man patīk, tas man nepatīk — kas man nepatīk, to es nedaru”
- Novadpētniecības darbs lielā mērā salīdzināms ar mākslu, jo izvēles nereti izdarāmas intuitīvi — jāsaņū un jāsaprot

Pārdomas

- Jāizvērtē bibliotēkas telpu kapacitāte — nedrīkst pārvērst bibliotēku par krāmu noliktavu
- «Lietišķie materiāli atdzīvina bibliotēkas novadpētniecības krājumu. Tie var kalpot kā novadpētniecības krājuma popularizēšanas līdzeklis. Piemēram, kādā bibliotēkā novadpētniecības stūrītī ir novietots antīks rakstāmgalds ar senu rakstāmmašīnu, kas piesaista uzmanību un ieinteresē apmeklētājus ieskatīties novadpētniecības krājumā. Jo īpaši bērniem uzmanības piesaistīšanai nepieciešamas taustāmas un neparastas lietas. Šīm lietām būtu jābūt ar jēgu, kontekstu. Lietas palīdz atdzīvoties stāstiem. Caur šīm lietām varētu izskaidrot kādu notikumu būtību.»

- Kā veikt novadpētniecības darbu viena darbinieka bibliotēkā?
- Lapiņa pie durvīm – bet cilvēks braucis, nācis...
- Saldus novada Lutriņu pagasta bibliotēkas vadītāja **Ligita Popsujēviča** “**Ar video nākotnei**”.

Izmantotie avoti

- Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati
<http://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>
- Latvijas novadpētniecības darba vadlīnijas
<https://dom.lndb.lv/data/obj/file/2963519.pdf>
- Bibliotēku novadpētniecības ekspertu paneļdiskusija Latvijas Nacionālajā bibliotēkā
<http://www.biblioteka.lv/Sector/News/ArticleItem.aspx?article=39703&type=0>

Novadpētniecības darba saturs viena darbinieka bibliotēkā

- kopīgais un atšķirīgais;
- novadpētniecības darba prioritārie virzieni;
- sadarbības partneru apzināšana;
- sabiedrības iesaiste novadpētniecības darbā;
- bibliotēkas darbinieka loma, profesionālā kompetence un pieredze novadpētniecības resursu apzināšanā, veidošanā un pārvaldīšanā.

Atziņas no darbsesijas

- Nav vienotas receptes novadpētniecības darba veikšanai viena darbinieka bibliotēkā
- Katra bibliotēka ir īpaša, katrs pagasts, novads, pilsēta, reģions ir īpašs – tā ir vērtība
- «Jānoskenē» situācija: ko aktualizēt, ko pētīt, kādus materiālus apkopot = ko darīt, ko nedarīt = izvirzīt prioritāros darba virzienus
- Bibliotekārs pārzina savu apkalpojamo zonu: pašvaldība, pārvalde, skola, bērnudārzs, organizācijas, iestādes, muzejs, cilvēki = veidojas vai neveidojas sadarbība
- Rodas sadarbības partneri : «mums apkārt ir «super zelta cilvēki»», priecē jaunās paaudzes iesaistīšanās vietējos procesos
- Profesionāls bibliotekārs palīdz ieraudzīt pagastā, novadā, ārpus robežām notiekošo, apkopo, saglabā, parāda citiem
- «Mums jābūt kā «antenām», kas uztver informāciju, jābūt tur, kur likvidē skolu, pazūd mājas, vietas, jāierauga vietējie cilvēki, uzņēmēji
- Bez īpašas patikas darbs nav veicams